

Est.1994

JCL

Journal of the College of Languages

Open Free Access, Peer Reviewed Research Journal

P-ISSN: 2074-9279

E-ISSN: 2520-3517

2020, No.(42)

Pg.266-285

<http://jcolang.uobaghdad.edu.iq>

Kökende Çoğul Olarak Kullanılan Arapça Kelimelerin Türkçe'ye Geçmesi ve Türkiye Türkçesinde Kullanım Şekilleri

The adaptation and the different modifications of borrowed Arabic Plurals in Modern Turkish

Asst. Instructor: Ahmed Jamal Abdulrasul: ahmedj.alzubaidy@uokufa.edu.iq

University of Kufa-College of Languages- Department of Turkish Language

(Received on 29/1/2020 - Accepted on 10/5/2020 – Published on 1/6/2020)

Abstract

In the tenth century, Turks began to convert into Islam and adopted for official and literary use the Arabic language to study the teachings of the new religion they believed in. The use of many of the loanwords have become absolute in the Ottoman period, but even in Modern Turkish a large number of loanwords from Arabic can be often recognized because they are not subject to the strict rules of Turkish. Yet, some of these words lost its original meaning and acquired new different Turkish meaning. Moreover, some of the Arabic nouns of singular form in Turkish, modified the plural Turkish form. The present study entitled “the adaptation and the different modifications of borrowed Arabic Plurals in Modern Turkish” sheds light on the most important dictionaries of Turkish language that shows the different use as well as the adaptation of the borrowed Arabic plurals in Turkish.

Key words: Modern Turkish Language, Arabic Language, Plural suffixes, conception difference, Linguistic structure.

Kökende Çoğul Olarak Kullanılan Arapça Kelimelerin Türkçe'ye Geçmesi ve Türkiye Türkçesinde Kullanım Şekilleri

Arş. Gör. Ahmed Jamal Abdulrasoul

Kufa Üniversitesi - Diller Fakültesi - Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Özet

X yüzyılda Türklerin İslamiyet'e tam bir şekilde girdikleri zamandan itibaren, onların girdikleri yeni dinin kuralını öğrenmeye başlamışlardır. Türklerin kendi inandıkları dinin kitabı, esası ve kuralları öğrenmek için Arap dilinin öğrenme çabaları o zamanlardan başlamıştır. O sırada Türkçenin kurallarına uymayan bir takım Arapça kökenli sözcükler Türkçeye geçip kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu kelimelerin en çok kullanıldığı dönem, Osmanlı devletinin bulunduğu dönem olup Türklerin Arap coğrafyasında bulunması böyle bir durum oluşturmaya büyük bir katkısı olmuştur. Yalnız Arapçadan Türkçeye geçmiş olan o kelimelerin bir kısmını anlamını kaybedip farklı bir anlamla veya farklı bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Tekil anlamı veren Arapçadaki çoğul şeklini de kullanılan sözcükler de bulunmaktadır. Kökende çoğul olup Türkçede tekil olarak kullanılan bir takım sözcükler de bulunmaktadır. (Kökende Çoğul Olarak Kullanılan Arapça Kelimelerin Türkçe'ye Geçmesi ve Türkiye Türkçesinde Kullanım Şekilleri) adlı çalışmamızda Arapça kökenli çoğul sözcüklerin Türkçeye geçmesi açısından ve o sözcüklerin Türkiye Türkçesinde ne şekilde kullanıldığına dair tek tek Türkiye Türkçesinin sözlükleri tarayarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeleri: Türkiye Türkçesi, Arap Dili, Çoğul Ekleri, Anlam Kayması, Dil Yapısı.

Giriş

Türklerin İslamiyet'i kabulü ile başlayan kültür etkileşiminin sonucu olarak Türkçeye, Arapça kökenli birçok kelime girmeye başlamıştır. Türkçenin hüküm sürdüğü toprakların neresinde güzel bir ses bulmuş ise onu kendi bünyesine almakta büyük yetenek göstermiş olup söz konusu kelimelerin en bulunduğu dönem Osmanlı dönemidir. Hâlbuki Türkçe, daha Asya topraklarındaiken Kore, Çin, Hint, Moğol ve İslav dilleri ile kelime alışverişi yapmıştır. Ancak geçen kelimelerin bir kısmını anlamını kaybedip kökende kullanılan anlamını yitirip farklı bir anlamla kullanılmaya başlanmıştır. Türkçeye geçen Arapça kökenli kimi sözcükler de kökende çoğul olarak kullanılmaktadır. Çoğul olarak kullanılan sözcüklerin bir kısmını Türkiye Türkçesinde kökende kullanıldığı şekilde kullanılmaktadır, bir kısmını da farklı bir anlam ile kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde sözcüklerin çoğul yapmanın belli bir kuralı bulunmaktadır; kelime sonuna içinde bulunan sesli harflere uygun bir şekilde (-lar) ve (-ler) eki ekleyerek çoğulu yapılmaktadır. Dil yapısı bakımından iki dil arasında bulunan farklılıkların bulunduğu halde Arapça kökenli kimi çoğul ekleri Türkçe kelimelerine ekleyerek de kullanılmaktadırlar. Ayrıca Arapçada çoğul şeklini kullanılan ve tekil ifadesini veren kelimelere tek tek odaklanacağız¹.

• Arapçada Çoğul (Cem') Çeşitleri

Arapçada isimlerin çokluğu eklemeli ve bükünlü (insirâfi) olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Eklemeli çokluklar Arapçada (Cem'-i Salim) Salim Çokluk diye adlandırılır.

+ ât eki dişil, + ûn veya + în eki eril çoklukları için kullanılmaktadır.

Örneğin: Sadık – sadıkun, mes'ul – mes'ulin, kitabe – kitabat, hadise – hadisat.

Yaptığımız tespite göre Türkiye Türkçesinde kullanılmakta olan en çok Arapça çokluk kalıbı (Cem'i Müennes Sâlim) kalıbıdır. Türkiye Türkçesinde bu kalıba o kadar önem verilmiş ki (erler, rütbesiz askerler) anlamındaki (erat) kelimesinin (er) kelimesinden bu kurala göre elde edildiğini görmekteyiz.

¹ Nihad Sami Banarlı, Türkçe'nin Sırları, Kubbealtı Neşriyatı, Kubbealtı neşriyatı. İstanbul, 2004. S. 15.

Bükünlü (insirâfi) çoklukları ise (cem'-i mükesser) Salim Çokluk diye adlandırılır. İsmi harflerine çoğunlukla (â, û, î) harfleri ekleyerek bazı vezinlerle kullanılmaktadır.

‘ıtır – ‘ıtûr, ‘akıl – ‘ikûl, kumaş – akmişe, medine – mudun².

Fakat Türkçeye geçmiş olan Arapça kökenli kimi kelimelerin sonu dışil eki olan + at ile bittiği halde çoğul olarak kullanılmamaktadırlar:

Erat, Gidişat, Hırdavat, hurufat ve küsurattır³.

- **Türkiye Türkçesinde Kullanılan Arapça Kökenli Çoğul Kelimeleri**

Âfâk: (Ufık) kelimesinin çoğul şekli.

Afat: (Âfet) kelimesinin çoğulu.

Ağyar: Başka, gayrı anlamlı (ğayr) Kelimesinin çoğulu.

Ahbap: Kalbe yakın anlamlı (habib) kelimesinin çoğul şekli

Ahfat: Torun anlamlı (hafid) kelimesinin çoğulu:

Ahkâm: (hukm) kelimesinin çoğulu.

Akait: (‘Akıde) kelimesinin çoğul hali.

Akliyat: Akıl ile alakalı şeylere (‘akliye) kelimesinin çoğuludur.

Akraba: yakın anlamına gelen karib kelimesinin çoğulu.

Asap: sinir kelimesinin karşılığı (‘aşab) kelimesinin çoğul hali.

Ashap: Arkadaş anlamındaki (şahib) kelimesinin çoğulu.

Aşerat: On anlamı veren (‘aşere) rakamın çoğul hali.

Bakaya: Kalıntı anlamlı (baği) kelimesinin çoğulu.

Bediiyat: Çok güzel (bedi‘) Kelimesinin çoğulu.

Cemaat: Topluluk kelimesinin Arapça karşılığı (cem‘) kelimesinin çoğul hali.

² Mehmet MAKSUDOĞU, Arapçada Dilbilgisi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları. Ankara 1969. S. 60.

³ Aydın Sami GÜNEYÇAL, Türkçenin şikâyeti var, Aydın Kitabevi, Ankara 2002, S. 95.

- Cemadat:** Cankız'ın Arapça karşılığı (cemad) kelimesinin çoğulu.
- Cühelâ:** Bilgisiz anlamında gelen (câhil) kelimesinin çoğul şekli.
- Ebat:** Kelimenin tekliği olan (bu'ud) kelimesinin Türkçe karşılığı boyuttur.
- Ecdat:** Atalar, büyükbabalar ve anlamı veren (cid) kelimesinin çoğul hali.
- Edebiyat:** Literatür (edep) kelimesinden gelen bir bilim koludur.
- Eflak:** Gök anlamı veren (felek) kelimesinin çoğulu.
- Ekâbir:** En büyük anlamlı (ekber) kelimesinin çoğulu.
- Elyaf:** (Lif) kelimesinin çoğul halidir.
- Emsal:** Örnek anlamı veren (meşel) çoğul hali.
- Emtia:** Mal kelimesinin karşılığı olan (mitâ') kelimesinin çoğulu.
- Enbiya:** Peygamber anlamına gelen (Nebi) kelimesinin çoğulu.
- Enkaz:** Arapça tekliği olan kelimenin (nuķz) çoğul hali.
- Enva:** Arapçada çeşit, tür kelimesinin Karşılığı olan (nau') kelimesinin çokluğu.
- Esbap:** Gerekçe, sebep, anlamı veren (sebeb) kelimesinin çoğulu.
- Eslaf:** (selef)in çoğulu Arapçada önceki anlamı vermektedir.
- Esvap:** Giyişi, elbise anlamında kullanılan (şeub) kelimesinin çoğuludur.
- Eşhas:** Şahıs, kişi anlamı veren (şahış) kelimesinin çoğul halidir.
- Eşkâl:** Şekil, biçim anlamı veren (şekil) kelimesinin çoğuludur.
- Eşya:** (Şey') kelimesinin çoğuludur.
- Etraf:** Uç anlamı veren (taraf) kelimesinin çoğuludur.
- Evkaf:** (Vakf) kelimesinin çoğul şeklidir.
- Evliya:** (Veli) kelimesinin çoğul hali.

Evsaf: Bir şeyin özelliklerini, mahiyetini açıklaması için kullanılan (Waşf) kelimesinin çoğul halidir.

Evveliyat: Önce, evvel anlamında kullanılan (Ewwel)'in çoğuludur.

Eytam: Babasız veya annesiz anlamındaki (Yetim) kelimesinin çoğuludur.

Fikriyat: Fikir ile alakalı olanlar (fıkr) kelimesinin çoğuludur.

Fütuhât: Fethetmek anlamına gelen (Fütuḥ) kelimesinin çoğuludur.

Garaip: Şaşırlacak şey veya önceden görülmemiş şeye (ğeribe) kelimesinin çoğuludur.

Gazeliyat: Gazel ile alakalı şeyler için (gezel) kelimesinin çoğuludur.

Hademe: İş yerinde temizlik, ayak işlerine bakan görevli (ḥadim) kelimesinin çoğul halidir.

Hasenât: hayırlı iş anlamındaki (ḥesene) kelimesinin çoğuludur.

Hasılat: Gelir Anlamındaki (ḥaşıl) kelimesinin çoğuludur.

Haşerat: Böcek anlamındaki (ḥeşere) kelimesinin çoğul halidir.

Hatırat: Anı anlamı veren (ḥatıre) kelimesinin çoğuludur.

Hayvanat: Hayvan (ḥaywan) kelimesinin çoğuludur.

Hezeliyat: Hezel anlamındaki (hezel) kelimesinin çoğuludur.

Hissiyat: Duymak, şuur, anlamındaki (ḥissiye) kelimesinin çoğuludur.

Hudut: Sınır, uç anlamları veren (ḥed)'in çoğul şeklidir.

İfşaat: Gizli bir şeyin ortaya çıkarılması için kullanılan (ifşa') kelimesinin çoğul halidir.

İktisadiyat: Ekonomi, iktisatla alakalı olanlara (iktisadiye) kelimesinin çoğuludur.

İlahiyat: Tanrı ve sıfatı ile alakalı olana (ilahiye) kelimesinin çoğuludur.

İrsalat: gönderi anlamındaki ('irsal) kelimesinin çoğuludur.

İzahat: Açıklama anlamı veren ('izah) kelimesinin çoğuludur.

- Kabahat:** Hoş karşılanmayan iş, davranış anlamındaki (kebehe) kelimesinin çoğuludur.
- Kanaat:** Rız olma, kabul etme durumu (kana'e) kelimesinin çoğuludur.
- Kefere:** (kâfir) kelimesinin çoğul halidir.
- Kıtaat:** (kta') kelimesinin çoğul şeklidir.
- Mahsulat:** ürün anlamı ile kullanılan (maşsul) kelimesinin çoğuludur.
- Mamulat:** Yapılmış şey için kullanılan (Ma'mul) kelimesinin çoğuludur.
- Maneviyat:** Maddi olmayan (Ma'newi) kelimesinin çoğul halidir.
- Maarif:** Marifet (ma'rife) kelimesinin çoğuludur.
- Mefahir:** Övünen şey anlamında gelen (mefher) kelimesinin çoğuludur.
- Mefruşat:** Serilmiş, döşenmiş şey için kullanılan (mefruş) kelimesinin çoğul halidir.
- Mesamat:** Cildin üzerindeki delikler için kullanılan kelimenin Arapçada tekliği (mesame)'dir.
- Meşrubat:** içecek şey anlamında kullanılan (meşrub) kelimesinin çoğuludur.
- Mevcudat:** mevcut olan şey için kullanılan (mewcud) kelimesinin çoğuludur.
- Muhasebat:** Hesapla alakalı işleri anlamı veren (muḥasebe) kelimesinin çoğuludur.
- Muhassasat:** Ayırılmış, özelleştirilmiş olan gibi anlamları veren (muḥeşeş) kelimesinin çoğuludur.
- Muhteviyat:** İçerik anlamlı (muḥtewa) kelimesinin çoğuludur.
- Mukaddesat:** Kutsal anlamındaki (muḥaddes) kelimenin çoğuludur.
- Mukarrerat:** Kararlaştırılmış, alınan karar (muḥarrer) kelimenin çoğuludur.
- Muvafakat:** kabul etme, onaylama anlamları veren (muafake) kelimesinin çoğuludur.

- Müfredat:** Teklik anlamındaki (müfrede) kelimesinin çoğul halidir.
- Mükeyyifat:** Keyif verici şey (mükeyyif) kelimesinin çoğul halidir.
- Münderecat:** Bir şeyin muhtevası anlamlı (münderec) kelimesinin çoğuludur.
- Müntahabat:** Seçilmiş olan (munteheb) kelimesinin çoğuludur.
- Müskirat:** Sarhoş edici şeyler anlamındaki (müskir) kelimesinin çoğuludur.
- Müştemilat:** Herhangi bir yapının eklentisi olarak (müştemel) kelimesinin çoğul şeklidir.
- Müzakerat:** Belli bir konuyla ilgili konuşma, danışma anlamında gelen (müzakere) kelimesinin çoğuludur.
- Nakarar:** (Nağra) kelimesinin çoğul şeklidir.
- Nakliyat:** Taşımacılık, nakledilen mal (nakliye) kelimesinin çoğul şeklidir.
- Nazariyat:** Kuram anlamındaki (nazariye) kelimesinin çoğul halidir.
- Refakat:** Eşlik etme, arkadaşlık etme gibi anlamları veren (refağe) kelimesinin çoğuludur.
- Sahabe:** Yandaş, arkadaş anlamları veren (şahib) kelimesinin çoğuludur.
- Salavat:** Arapça karşılığı (şelât) olan namaz anlamındaki kelimenin çoğuludur.
- Saltanat:** Bir sultanın devleti anlamı veren (şelţene) kelimesinin çoğuludur.
- Sanat:** Yapanın yapımı, üretimi veya mesleği anlamındaki (şen'e) kelimesinin çoğuludur.
- Sarfiyat:** Harcanan mal anlamı veren (şerfiye) sözcüğünün çoğul şeklidir.
- Semahat:** Cömertlik, iyilik, kolaylık anlamı veren (semâhe) kelimesinin çoğuludur.
- Sevkiyat:** Askeri maddelerin nakli için kullanılan (sewkiye) kelimesinin çoğuludur.

Seyyat: Din açısından yapılan kötülük anlamındaki (seyyi'e) kelimesinin çoğuludur.

Tahsilat: Elde etme, alınmamış malın alınması anlamlarda kullanılan (taħsil) kelimesinin çoğul halidir.

Tahvilat: Yerden yere aktarma işi anlamındaki (taħwil) kelimesinin çoğul halidir.

Takibat: Kovuşturmak anlamındaki (ta'ķib) kelimesinin çoğuludur.

Taksimât: Bölüntüler anlamındaki (taķsim) kelimesinin çoğul halidir.

Taksirat: Kusur, suç anlamına gelen (taķsir) kelimesinin çoğul halidir.

Talâkat: Düzgün söz söyleme kolaylığı anlamı veren (telâķe) kelimesinin çoğul halidir.

Talimat: Belli bir şey ile ilgili yazılı bildirme (ta'lime) kelimesinin çoğul halidir.

Tamirat: Onarma anlamı veren (ta'mir) kelimesinin çoğul halidir.

Tanzifat: temiz işi yapma anlamındaki (tanzif) kelimesinin çoğul halidir.

Tanzimat: Düzgün hale getirme, tanzim etme anlamındaki (tanzim) kelimesinin çoğuludur.

Tatbikat: Uygulama anlamı veren (taṭbik) kelimesinin çoğul halidir.

Tazimat: Büyük saygı duyma anlamındaki (ta'zimât) kelimesinin çoğuludur.

Tebliğat: bildirme anlamındaki (tebliğ) kelimesinin çoğul halidir.

Teçizat: hazır edilecek şey için (teçhiz) kelimesinin çoğul şeklidir.

Tedrisat: Öğretim anlamı veren (tedris) kelimesinin çoğul halidir.

Tenkisat: Azaltma anlamı veren (tanķîṣ) kelimesinin çoğuludur.

Tensikat: Düzenleme, Organize etme anlamı veren (tensik) kelimesinin çoğuludur.

Tertibat: Düzenleme, hazırlık anlamı veren (tertib) kelimesinin çoğuludur.

Teslimat: Teslim edilen şey anlamındaki (teslim) kelimesinin çoğuludur.

Teşrifat: Teşrif etme, şereflendirme, büyüklerin kabulü anlamındaki (teşrif) kelimesinin çoğuludur.

Tezahürat: Gösteri yapma anlamındaki (Tezahur) kelimesinin çoğuludur.

Ulema: Bilgin, âlim, bilim adamı, anlamı veren ('âlim) kelimesinin çoğuludur.

Ulum: Bilim anlamındaki ('ilm) kelimesinin çoğul halidir.

Üdeba: Edip, yazar, edebiyatla ilgilenen (edîb) kelimesinin çoğuludur.

Ümera: Emir, bey, hâkim ('emir) kelimesinin çoğuludur.

Varidat: Gelir anlamındaki (warid) kelimesinin çoğuludur.

Vefiyat: Ölüm, vefat anlamındaki (vefat) kelimesinin çoğuludur.

Vukuat: mevcut olan, vaki vuku bulan anlamı veren (waқи') kelimesinin çoğuludur.

Vükelâ: vekil anlamındaki (wekil) kelimesinin çoğuludur.

Vüzera: Bakan, vezir, anlamı veren (wezir) kelimesinin çoğuludur.

Zaiyat: Kayıp olan anlamındaki (za'i'at) kelimesinin çoğuludur.

- **Anlam Bakımından Türkiye Türkçesinde Çoğul Olarak Kullanılan Arapça Kökenli Teklik Kelimeleri**

Çoğul kalıbındaki Arapça kökenli kimi kelimelerin Türkiye Türkçesinde kullanımı Arapça çoğul kalıbındaki bahis konusu bu sözcükler dilimizde her zaman çoğul yapma ihtiyacıyla çoğul anlamda kullanılmamaktadır. Bu çeşit çoğul kelimeler kimi zamanlarda tekil anlamda, kimi zamanlarda ise mana değişmesiyle bazen de büyük ünlü uyumuna göre Türkçe çoğul (-ler), (-lar) eki ile birlikte kullanılmaktadır. Türkçemize geçmiş olan birçok Arapça asıllı kelimelerin Türkiye Türkçesinde kökende kullanılan çoğul şeklini kullanılmaktadırlar. Söz konusu kimi kelimelerin teklik şeklini kullanmadan çokluk şeklini

kullanılmaktadır. Ayrıca kökende kullanılan sözcüklerin asıl anlamını kaybedip Türkçede anlam kaymasına uğrayan kimi çoğul sözcükleri de bulunmaktadır⁴. Böyle durumlarda düşen sözcüklerin Türkçenin alfabesine göre sıralanacaktır:

Acayip: İlginç anlamına gelen (‘acib) kelimesin çoğul şekli.

Aceze: Güçsüz anlamına gelen (‘âciz) kelimesinin çoğulu.

Arasat: Yeryüzü parçası anlamında gelen ‘araşa kelimesinin çoğulu.

Arazi: Yer anlamında gelen (‘arż) kelimesinin çoğuludur.

Ayniyat: Gözle görülebilecek şeyler (‘ayniye) kelimesinin çoğul hali.

Budala: Alternatif anlamında gelen (bedîl) kelimesinin çoğul şekli.

Ehli vukuf: Herhangi bir alanda bilgiye (vaķif) sahip olan kişiler

Emlâk: Arasa, ev, apartman gibi taşınması mümkün olmayan malların anlamına gelen (mülk) kelimesinin çoğul şekli.

Emval: Arapçada para yâda para ile alınan malın anlamı veren (mal) kelimesinin çoğulu.

Erkan: Köşe, Amiral rütbesi gibi anlamları veren (Rukn) kelimesinin çoğuludur.

Esnaf: Arapçada çeşit anlamında kullanılan (şınf) kelimesinin çoğul şekli.

Esrar: (Sir) gizli bir şey için kullanılan sözcüğün çoğuludur.

Eşkîya: Mizah, şaka gibi şeyleri yapan kimseye (şakî) kelimesini kullanılmaktadır.

³ Emrullah İŞLER, Türkçede anlam kaymasına uğrayan Arapça kelime ve kelime grupları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayını, İstanbul 1997. S. 17.

Evham: Gerçek olmama durumu için kullanılan (wehm) kelimesinin çoğuludur.

Harabat: Bozulmuş, yıkılmış, enkaz altında kalan yer (herâbe) kelimesinin çoğuludur.

Harekât: kımıldamak anlamında kullanılan (hereke) kelimesinin çoğuludur.

Havadis: Olay anlamlı (hadişe) kelimesinin çoğuludur.

Havaiyat: (Hava’i) havalı anlamlı kelimesinin çoğul halidir.

İcraat: Çalışma, uygulama anlamında kullanılan (icra’) kelimesinin çoğuludur.

İhracat: Bir şeyin dışarıya çıkarılması anlamında kullanılan (‘ihrac)’in çoğul şeklidir.

İnşaat: yapı işi anlamındaki (‘inşa’) kelimesinin çoğul şeklidir.

İthalat: Bir şeyin içeriye alınması anlamında kullanılan (‘dhal)’in çoğul şeklidir.

Külliyat: bütün hepsi anlamları veren (kul) kelimesinin çoğuludur.

Küsür: Kırık anlamlı (kesr) kelimesinin çoğuludur.

Lügat: Dil anlamı veren (lüge) kelimesinin çoğuludur.

Maarif: bilgi anlamı veren (ma’rife) kelimesinin çoğuludur.

Malumat: bilgi anlamında kullanılan (ma’lume) kelimesinin çoğul halidir.

Matbuat: basın anlamlı (matbu’) kelimesinin çoğuludur.

Meçhulat: Meçhul (mechul) kelimesinin çoğuludur.

Metrukât: Terk edilmiş şey için kullanılan (metruk) kelimesinin çoğul halidir.

Mevduat: Başka bir zamanda geri almak üzere belli bir yere bırakılan şeye (mewdu’) kelimesinin çoğuludur.

Muhassenat: İyi hale getirilmiş, iyileştirilmiş gibi anlamları veren (muħessen) kelimesinin çoğul halidir.

Mücevherat: (mucevher) kelimesinin çoğuludur.

Müdevvenat: yazılmış, kaydedilmiş şey, eser anlamındaki (mudewwen) kelimesinin çoğul halidir.

Müellefat: Bilim, edebiyat veya sanat içeren kitap (mu'elles) kelimesinin çoğuludur.

Mühimmat: Bir kimsenin üstüne düşen görev için kullanılan (muhimme) kelimesinin çoğuludur.

Mükâfat: ödül anlamı veren (mukafe'e) kelimesinin çoğul halidir.

Mükevvenat: Yoktan varlığa getirilen şey anlamındaki (mukewwen) kelimesinin çoğuludur.

Müktesebat: kazanılan, elde edilen şey (mukteseb) kelimesinin çoğul halidir.

Mülahazat: fikir, düşünce, not gibi anlamları veren (mulaheze) kelimesinin çoğuludur.

Münşe'at: Yapılmış, inşa edilmiş şeyin anlamındaki (münşe') kelimesinin çoğuludur.

Müracaat: gözden geçirmek, başvurmak anlamındaki (mürace'e) kelimesinin çoğuludur.

Müstahzarat: Hazırlanmış, hazır hale getirilen şey ya da madde anlamındaki (Mustahzar) kelimesinin çoğul şeklidir.

Müşkülât: Sorun, sıkıntı anlamları veren (müşkile) kelimesinin çoğuludur.

Müzahrefat: Güzelleştirilmiş, süslenmiş gibi anlamlarda kullanılan(müzaḥraf) kelimesinin çoğuludur.

Sadakat: Arkadaşlık, dostluk anlamında kullanılan (şedaqe) kelimesinin çoğul halidir.

Safahat: Arapçada (şafḥa) Sayfalar anlamında gelen kelimenin çoğuludur.

Sakatat: Düşme anlamındaki (şakṭe) sözcüğünün çoğul şeklidir.

Sefahat: Sefih olmak, hafif, taşkın ve cahil olmak anlamındaki (sefahe) kelimesinin çoğul halidir.

Şenaat: sövmek, kabahat etmek, hor görmek gibi anlamlarda kullanılan (şena'e) kelimesinin çoğuludur.

Şürekâ: Ortak anlamındaki (şerik) kelimesinin çoğuludur.

Taallukat: ilgilenmek, bağlı olmak anlamındaki (te'alluk) kelimesinin çoğuludur.

Tabaat: Baskı anlamındaki (teb'e) kelimesinin çoğuludur.

Tafsilat: Detay, ayrıntı anlamındaki (Tafşil) kelimesinin çoğul halidir.

Tahdidat: Sınırlamak anlamı veren (tehdid) kelimesinin çoğuludur.

Tahkikat: Soruşturma anlamı veren (taḥkîk) kelimesinin çoğuludur.

Tahkimat: Desteklemek, daha güvenli hale getirmek gibi anlamlarda kullanılan (taḥkim) kelimesinin çoğuludur.

Tahrifat: Yıkıp bozma anlamı veren (teḥrib) kelimesinin çoğul şeklidir.

Tahrifat: Kitabın, metnin aslını değiştirerek bozmak anlamındaki (taḥrif) kelimesinin çoğul şeklidir.

Tahrikât: Hareketlendirmek, kısıktırmak anlamındaki (taḥrik) kelimesinin çoğuludur.

Tazminat: Garanti verme anlamındaki (tazmin) kelimesinin çoğuludur.

Telefat: Bozulmuş, kullanılamaz hale gelen şey (talif) kelimesinin çoğul halidir.

Teminat: Emanet etmek anlamındaki (te'min) kelimesinin çoğuludur.

Tesisat: Tesis etme, bir binanın veya şeyin temelini yapma, kurma anlamındaki (tesis) kelimesinin çoğuludur.

Teşkilat: Şekillendirme, çeşitli etme, kurma, oluşturma gibi anlamlarda kullanılan ve tekliği olan (teşkil) kelimesinin çoğuludur.

- **Türkiye Türkçesinde Tekil olarak kullanılan Arapça kökenli çoğul kelimelerin Türkiye Türkçesinde kullanılmasıdır.**

- Amele:** İşçi kelimesinin Arapça karşılığı ‘âmil kelimesinin çoğulu.
- Ameliyat:** Operasyon anlamında gelen (‘ameliye) kelimesinin çoğul hali.
- Edevat:** Gereç, âlet anlamı veren (edât) kelimesinin Arapça çoğulu.
- Efkâr:** Arapçada düşünce anlamında gelen (fikir) kelimesinin çoğulu
- Aptal:** Arapçada (baçal) güçlü anlamlı kelimenin çoğul hali.
- Evlât:** Ergenlik yaşına gelmeyen erkeğe (veled) kelimesinin Arapça çoğuludur.
- Evrak:** (Evrak, Warak) Kâğıt anlamı veren (wereke) kelimesinin çoğuludur.
- Fiyat:** Kategori, çeşit, tür gibi anlamları veren (fi’e) kelimesinin çoğulu.
- Fukara:** Yoksul, fakir anlamı veren (faķîr) kelimesinin çoğuludur.
- Fülûs:** Dinarın yüzde biri değerinde (fuls) kelimesinin çoğulu.
- Günah:** İşlenen suç anlamındaki (Cünhe) kelimesinin çoğul şeklidir.
- Hafriyat:** Kazı anlamındaki (ħafir) kelimesinin çoğuludur.
- Islahat:** iyileştirme, düzeltme, reform anlamları veren (işlah) kelimesinin çoğuludur.
- Muvafakat:** kabul etme, onaylama anlamları veren (muafekke) kelimesinin çoğuludur.
- Sıfat:** Dış görünüş, yüz, görev ve bir kimsenin, şeyin özelliği anlamlarda kullanılan (şife) kelimesinin çoğul halidir.
- Tebaa:** belli bir yere bağlı olan kimse için kullanılan (tabi’) kelimesinin çoğul halidir.
- Ukalâ:** akıllı anlamı veren (‘âķil) kelimesinin çoğuludur.
- Uşşak:** Âşık anlamındaki (‘âşik) kelimesinin çoğuludur.
- Varak:** Kâğıt, yaprak anlamları veren (wereke) kelimesinin çoğuludur.
- Ziraat:** Tarım, ekin ekmek anlamındaki (zira’e) kelimesinin çoğuludur.

Sonuç

Arapçadan Türkçeleşmiş çoğul kalıplarının Türkçede çok geniş bir kullanım alanı kazandığı görülmektedir. Dil yapısı bakımından Arapça ile Türkçe arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. İki dilde bir cümle içinde cümle öğelerinin bulunduğu yer aynı değildir. Sözü geçtiği gibi Arapçanın dişi çoğul eki olan (at, ات) bir Arapça ana dili olana kelimenin sonunda olduğu durumlarda geçtiği çoğu kelimelerin çoğul hale dönüştürür. Dolayısıyla bir Arapça ana dili olanların yabancı dil olarak Türkçenin öğrenilmesi bakımından Türkçeye geçen ve bu duruma düşen Arapça kökenli kelimelere dikkat etmesi gerekmektedir. Çalışmanın incelenmesini yapıldığında şu sonuçlara varılmıştır:

- 1- Türkçede farklı anlamlarda ve şekillerde kullanılan Arapça kökenli sözcüklerin bulunmasından dolayı bir Arapça ana dili olanların yabancı dil olarak Türkçenin öğrendiğinde gerekli sözlükler kullanılması gerekmektedir.
- 2- Arapçanın çoğul ekini taşıdığı halde Türkçenin çoğul ekini de taşıyan kimi sözcükler bulunmaktadır.
- 3- Arapça ana dili olanların yabancı dil olarak Türkçenin eğitimi bakımından bu çalışma büyük bir ehemmiyeti vardır.
- 4- Türk Dil Kurumu'nun Türkiye Türkçesi sözlüklerinde çoğul kalıbındaki Arapça kökenli kimi kelimelere (Türkçede tekil anlamda kullanılır) ifadesini kullanarak bu anlayışı benimsemiştir.

Kaynaklar

1. Abdülkadir HAYBER, Yeni Türkçe Lügat, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.
2. Aydın Sami GÜNEYÇAL, Türkçenin şikâyeti var, Aydın Kitabevi, Ankara 2002.
3. Cavit KAVCAR, Mehmet HENGİRMEN, Menekşe KOÇAK, Ali Kemal TÜMUÇİN, Türkçe Okul Sözlüğü, Engin Yayın Evi, Ankara, 2006.
4. Emrullah İŞLER, Türkçede anlam kaymasına uğrayan Arapça kelime ve kelime grupları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayını, İstanbul, 1997.
5. Hasan EREN, Nevzat GÖZAYDIN, İsmail PARLATIR, Talat TEKİN, Hamza ZÜLFİKAR, Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Milliyet Tesisleri Basımı, İstanbul, 1992.
6. Nihad Sami Banarlı, Türkçe'nin Sırları, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2004.
7. Mehmet BAHAEDDİN, Yeni Türkçe Lügat, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015.
8. Mehmet MAKSUDOĞU, Arapçada Dilbilgisi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları. Ankara, 1969.
9. Şükrü Haluk AKALIN, Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2010.
10. 10- Yaşar ÇAĞBAYIR, Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Sözvarlığı Büyük Türkçe Sözlük, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2016.

References

1. Abdülkadir HAYBER, New Turkish Dictionary, Turkish Language Society Publications, Ankara, 2004.
2. Aydın Sami GÜNEYÇAL, Turkish has a complaint, Aydın Bookstore, Ankara 2002.
3. Cavit KAVCAR, Mehmet HENGİRMEN, Menekşe KOÇAK, Ali Kemal TÜMUÇİN, Turkish School Dictionary, Engin Bookstore, Ankara, 2006.
4. Emrullah İŞLER, Arabic words and phrases that have lost meaning in Turkish, Publication of the Turkish World Research Foundation, İstanbul, 1997.
5. Hasan EREN, Nevzat GÖZAYDIN, İsmail PARLATIR, Talat TEKİN, Hamza ZÜLFİKAR, Turkish dictionary, Turkish Language Society, Milliyet Facilities Printing, İstanbul, 1992.
6. Nihad Sami Banarlı, Secrets of Turkish, Kubbealtı Publication, İstanbul, 2004.
7. Mehmet BAHAEDDİN, New Turkish Dictionary, Akçağ Publications, Ankara, 2015.
8. Mehmet MAKSUDOĞU, Grammar in Arabic, Ankara University Faculty of Theology Publications. Ankara, 1969.
9. Şükrü Haluk AKALIN, Turkish Dictionary, Turkish Language Society Publications, Ankara, 2010.
10. Yaşar ÇAĞBAYIR, Orhun Inscriptions from Turkey Present The presence of the Turkish Grand Turkish dictionary, Ötüken Publications, İstanbul, 2016.

انتقال الكلمات العربية المستخدمة كجمع في الأصل الى اللغة التركية وأشكال استخدامها في اللغة التركية الحديثة

م. م. احمد جمال عبد الرسول

جامعة الكوفة – كلية اللغات – قسم اللغة التركية

خلاصة البحث:

منذ دخول الاتراك الدين الاسلامي بصورة تامة في القرن العاشر بدأوا بتعلم اسس الدين الجديد الذي دخلوا اليه. حيث بدأت جهود تعلم اللغة العربية في ذلك الوقت لاجل تعلم كتاب و اساس و قواعد الدين الذي امنوا به. في تلك الاثناء دخلت الى اللغة التركية الكثير من الكلمات العربية التي لا تخضع الى قواعد اللغة التركية وتم البدء باستخدامها. ان اكثر مدة تم استخدام هذه الكلمات هي مدة تواجد الدولة العثمانية فان تواجد الدولة العثمانية في الجغرافية العربية كان له الاثر الكبير في تكوين هذا الوضع. ولكن هنالك جزء من الكلمات العربية المنتقلة الى اللغة التركية قد فقد مفهومه وبدأ استخدامها بمفهوم او بشكل مختلف. فضلاً عن هنالك كلمات تعطي معنى المفرد في اللغة التركية تم استخدام صيغتها الجمع المستخدمة في اللغة العربية. فهنالك العديد من المفردات الجمع في الاصل تم استخدامها كمفرد في اللغة التركية. ففي بحثنا الموسوم (انتقال الكلمات العربية المستخدمة كجمع في الاصل الى اللغة التركية واشكال استخدامها في اللغة التركية الحالية) سيتم تصفح افضل معاجم اللغة التركية الحديثة لمعرفة ما يتعلق بطرق استخدام الكلمات الجمع ذات الاصول العربية المارة الى اللغة التركية الحالية.

الكلمات المفتاحية: اللغة التركية الحديثة، اللغة العربية، لواحق الجمع، اختلاف المفهوم، البنية اللغوية.

Araştırmacının Özgeçmişİ

Arş. Gör. **Ahmed Jamal Abdulrasoul Alzubaidy**

- Kufa – Üniversitesi – Diller Fakültesi – Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Öğretim üyesi 2016.
- Kufa – Üniversitesi – Diller Fakültesi – Türk Dili ve Edebiyatı Bölümün Koordinatörü 2017.
- Akdeniz Üniversitesi – Edebiyat Fakültesi - Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ‘Doğu Türkçesi Kur’an tercümelelerinden Süleymaniye Kütüphanesi Hekimoğlu Ali Paşa nushası No.2 kayıtlı Kur’an

tercümesinin Arapça dizisine göre Türkçe analitle dizini ve konkordansı' adlı tezi ile Yüksek Lisans Diploması 2013.

- Ankara Üniversitesi - Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi - Antalya Şubesi - Türkçe kursu diploması 2010.
- Irak'ın Farklı Akademik Dergilerinde Dil ve Tercüme üzerinde bazı akademik makaleleri yayınlamıştır
- Irak'ta iş yapmakta olan bazı Türk Şirketlerinde Arapça – Türkçe Tercümanı olarak çalışmıştır.
- Yabancı dil olarak Türkçe Öğretim Merkezlerinde çalışmıştır.
- 2008 – 2009 eğitim öğretim yılında Bağdat Üniversitesi – Diller Fakültesi - Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden Bölümün birincisi olarak Lisans Diploması alması.
- Email: ahmedj.alzubaidy@uokufa.edu.iq